

J. J. Hatt, J. Heurgon, R. Lantier, J. Lassus, J. Le Gall, M. Leglay, H.-I. Marrou, J.-R. Palanque, H.-G. Pflaum, Ch. Picard, G.-Ch. Picard, M. Rambaud, J. Rougé, Ch. Saumagne, R. Schilling, W. Seston, M. Simon, R. Thouvenot, P. Wuilleumier.

Lungă și semnificativă e și lista colaboratorilor străini, aproape fără excepție specialiști de mare faimă, ca A. Alföldi, Pedro Bosch-Gimpera, K. Büchner, R. Calza, Jenő Fitz, Em. Gabba, A. García y Bellido, G. Méautis, A. K. Michels, P. Romanelli, H. T. Rowell, Gianfranco Tibiletti, Denis Van Berchem, A. W. Van Buren, H. Wagenvoort, Lothar Wickert.

Dintre elevii români ai profesorului Carcopino, — cîți vor fi fost, începînd cu Scarlat Lambrino, astăzi dispărut, — unul singur figurează în volum: semnatarul acestor rînduri, care, încă din 1939, se simțea dator să închine fostului dascăl prima sa carte, *Recherches sur le culte impérial*, ca mărturie de admirație și recunoștință pentru învătătura primită și sollicitudinea nedezmînițită cu care acesta n-a încetat să-i urmărească munca.

D.M. Pippidi

SOZIALÖKONOMISCHE VERHÄLTNISSE IM ALTEN ORIENT UND IM KLASSISCHEN
ALBERTUM. — Tagung der Sektion Alte Geschichte der Deutschen Historiker-Gesellschaft vom 12.—17. X. 1959 in Altenburg. Herausgegeben von Hans-Joachim Diesner, Rigobert Günther und Gerhardt Schrott. Berlin, Akademie-Verlag, 1961. XI+354 p. in 16°.

Semnalam cu oarecare zăbavă acest important volum, cuprinzînd comunicările prezentate în cadrul conferinței organizate în 1959, la Altenburg, de Secția de istorie antică a Comitetului german al istoricilor, cu participarea a numeroși specialiști din RDG, din țările socialiste și chiar din unele țări capitaliste, ca Belgia, Franța, Italia și Marea Britanie. Drept teme de căpetenie ale acestei prime întîlniri științifice între istorici marxiști și nemarxiști (de-atunci numărul unor asemenea manifestări a crescut simțitor) s-au ales două teze esențiale ale materialismului istoric: rolul forțelor de producție în dezvoltarea societății și lupta de clasă ca factor de progres; contribuțiilor legate de aceste teme majore li s-a adăos o a treia serie de comunicări, închinată culturii și ideologiei în societățile sclavagiste ale antichității.

În cadrul primului grup de preocupări s-au prezentat următoarele referate: E. Endesfelder (Berlin): *Über die Arbeiter der thebanischen Nekropole im Neuen Reich*; J. Harmatta (Budapesta): *Zur Wirtschaftsgeschichte des frühptolemäischen Ägyptens*; W. Hofmann (Leipzig): *Plautinische Sklaven*; A. H. M. Jones (Cambridge): *Die Bekleidungsindustrie in der Zeit des römischen Imperiums*; H. Kalex (Leipzig): *Über die Arbeitsbedingungen und den Gesundheitszustand der Arbeiter in der Antike*; J. Kolendo (Varșovia): *Pourquoi la moissonneuse antique était-elle utilisée seulement en Gaule?*; J. Labarbe (Liège): *La distribution de blé de 445/4 à Athènes et ses incidences démographiques*; Ch. Parain (Paris): *Le problème de la diffusion réelle des progrès techniques dans l'agriculture romaine*; Marg. Riemschneider (Leipzig): *Wirtschaftsformen und Militärwesen in Urartu*; G. Schrott (Leipzig): *Das Handwerk im frühen Rom*; J. Szilagy (Budapesta): *Zur Frage der durchschnittlichen Lebensdauer in der römischen Kaiserzeit*.

Închinată formelor variate ale luptei de clasă în antichitate, în Orient și în lumea mediteraneană, sînt următoarele comunicări: F. Altheim-R. Stiehl (Berlin-Dahlem): *Gaumata der Magier — Die erste Bewegung mazdakitischen Charakters*; J. Burian (Praga): *Zur Verwaltung der Provinzen in der Krisenzeit der römischen Republik*; H.-J. Diesner (Halle): *Zu einigen Kernproblemen der älteren griechischen Tyrannis*; G. Härtel (Leipzig): *Sozialökonomische Verhältnisse im ptolemäischen*

Ägypten; E. Mároti (Budapesta): *Die Rolle der Seeräuber unter den Anhängern des Sextus Pompejus*; P. Oliva (Praga): *Einige Probleme der Markomannenkriege*; G. Tibiletti (Pavia): *Marsyas, die Sklaven und die Marser*; S. Winkler (Leipzig): *Byzantinische Demen und Faktionen*.

În sfârșit, în cadrul celei de a treia grupe de preocupări, s-au citit următoarele referate: J.-P. Brisson (Paris), *Virgile et le rationalisme de Lucrèce dans le chant I-er des Géorgiques*; R. Günther (Leipzig): *Der Klassencharakter der sozialen Utopie in Rom in den letzten zwei Jahrhunderten v.u.Z.*; J. K. Hórvath (Budapesta): *Catull und Horaz — Dichter ihrer Zeit*; I. Trencsenyi-Waldapfel (Budapesta): *Allgemeine Fragen der Religionsgeschichte*; F. Zimmermann (Rostock): *Chariton und die Geschichte*; G. Zinserling (Jena): *Republikanische Historienmalerei und Tagespolitik*.

În volum se mai publică, fără ca autorii lor să fi putut lua parte la dezbateri, lucrările a trei învățați sovietici: V. S. Avdiev, S. N. Benklev și E. M. Staerman (de o importanță deosebită mi se pare contribuția lui Avdiev: *Die Entstehung von Handels- und Kulturbeziehungen zwischen den Ländern des Nahen Ostens vom 4. bis 3. Jahrtausend v.u.Z.*).

Fără îndoială, ca în toate culegerile similare, nu toate textele tipărite împreună sînt la aceeași înălțime, fie ca noutate a subiectelor, fie ca metodă de tratare. În ansamblu, volumul constituie totuși o realizare însemnată a Comitetului german al istoricilor și o contribuție de preț la știința antichității în sensul larg al cuvîntului.

D. M. Pîppidi

HERMANN KINDER & WERNER HILGEMANN, *Dtv-Atlas zur Weltgeschichte. Karten und chronologischer Abriss. Bd. I: Von den Anfängen bis zur Französischen Revolution*. München, Deutscher Taschenbuch Verlag, 1964, 295 p. în 16° (din care 128 p. hărți și desene).

Deși lucrarea e închinată numai în parte lumii vechi (p. 1—107), deosebindu-se în felul acesta de atlasele istorice anume consacrate antichității, ca excelentul *Grosser Historischer Weltatlas* de Bengtson-Milojeic, nu vreau să omit a o semna publicului românesc, din pricina grijii cu care a fost întocmită și a serviciilor pe care le poate aduce cititorilor. La baza ei stă ideea originală a îmbinării hărților și a celorlalte reprezentări grafice cu o succintă relatare a evenimentelor istorice. În locul sumarelor legende înscrise sub ilustrații și a obișnuitului indice de nume geografice, atlasul DTV înfățișează pe pagina din stînga una sau mai multe hărți colorate (alteori desene exprimînd grafic alcătuirea și funcționarea anumitor instituții complicate, pe lîngă arbori genealogici și tabele cronologice), în timp ce pe pagina din dreapta se succedă, în ordine cronologică, deslușirile indispensabile înțelegerii procesului istoric. Cartea e, în aceste condiții, un atlas și un memoror al istoriei universale, lesne de consultat și cu atît mai sugestiv cu cît hărțile sînt așa fel alcătuite încît lasă să se înțeleagă deopotrivă particularitățile fizice și frontierele politice ale regiunilor avute în vedere, aspectul lor etnic și migrațiile de popoare. Cum am mai spus-o, o trăsătură originală a atlasului e de a prezenta în desene ingenioase particularitățile și modul de funcționare al instituțiilor dintr-o perioadă dată, cum ar fi reformele lui Clisthene și funcționarea democrației sclavagiste la Atena, ori organizarea centuriată și constituția augustee.

Fără trimiteri bibliografice ori referiri la izvoare, și în ciuda conciziei extreme, textul e totuși precis și nuanțat. Cronologia e întemeiată pe ultimele cercetări, iar deslușirile poartă nu numai asupra istoriei politice, dar și culturale.

Doi ediții în mai puțin de un an și mai multe versiuni străine apărute aproape simultan cu cea germană subliniază meritele unei lucrări a cărei traducere în limba noastră ar putea fi încercată, cu unele adaosuri privind principatele românești în Evul Mediu.

D. M. Pîppidi